

SZÓSZÉK – ÍRASZTALA – SZERTARTÁSOK

Szabó László

Húsvét és nagypéntek közötti útravaló

„Húsvét ünnepe előtt történt, Jézus tudta, hogy elérkezett az óra, amikor a világból vissza kell térnie az Atyához, mivel szerette övéit, akik a világban maradtak, mindvégig szerette.” (Jn 13,1)

„Amikor a százados a történeteket látta, dicsőítette az Istent, s azt mondta: Ez az ember valóban igaz volt.” (Lk 23,47)

Kedves Testvéreim! Szeretettel köszöntöm mindnyájukat, hálát adva Istennek, hogy nagypénteken együtt fordulhattunk hozzá. A következőkben arról kívánok Önöknek elmélkedni, hogy nagypéntek és húsvét nemcsak évente egyszer előforduló ünnepi alkalmak, ugyanis életünk folyása bármikor szenvedésbe, sőt gyászba csaphat, és ilyenkor válik igazán segítségünkre a vigasztaló hit.

Ünnepértelmező lelkészekként nemegyszer abba a csapdába esünk, hogy nagypénteket csak húsvét küszöbeként magyarázzuk, aminek hatása kétnapos, ugyanis akkor következik a diadalmas húsvét, amely mindent megold. Ezzel szemben az élettapasztalat azt diktálja, hogy életünket inkább húsvéttól nagypéntekig vagyunk kénytelenek szemlélni, miközben igyekszünk hitünket nagypéntekből húsvétra irányítani. Az előbbieket értelmében ma először húsvétről beszélek röviden, majd nagypéntekkel kapcsolatban fogalmazok meg néhány gondolatot.

Azzal kezdeném, hogy a húsvéti ünnepkörre történő lelki ráhangolódás minden évben a gyász és az ünnep, a bánat és az öröm átélését feltételezi. Ezekben a napokban újfent mérlegre kerülnek emberi tudatunk kulcsfogalmai: az élet és a reménység, a szenvedés és a halál. Nézzünk hát szembe létünk értelmének sarkalatos kérdéseivel, mert azok előbb-utóbb „ünneptelenül” is felvetődnek, és akkor már úgysem lesz kiút...

Húsvét nemcsak megméri alapfogalmainkat – önvizsgálatra készítette az ünneplőket –, de tartalommal is megtölti azokat, mindenekelőtt a reménység fogalmát. Bizony, szükségünk van erre, hiszen hívők és tagadók, elfogultak és közömbösek, áldozatvállalók és felelőség elől menekülők hada vár évről évre a megváltozás és az újrakezdés lehetőségére. Tegyük hozzá: joggal reménykedve várakozunk erre mindnyájan, mert az étellel együtt a remény az egyik legnagyobb isteni ajándék. A tudatosan megélt húsvét felkínálja számunkra ezt a reménységet: ledobhatjuk régi gúzsunk, mint a kígyók, és új bőrbe bújhatunk, ha lelkünk nemcsak óhajtja ezt, de kész is a változásra. Húsvét figyelmeztet arra, hogy három napnál tovább reménység nélkül nem élhet az esendő ember. A reménykedés készségével fogadjuk hát mindig ezt az ünnepet!

Az örök élet ünnepén alapvető reménységünk Isten gondviselésébe vetett hitünkéből fakad. E hit szerint nincsen halál, csak átváltozás, hiszen van bennünk valami, amit nem lehet sárba taposni, mint a méltóságot vagy a jogot, amit nem lehet hat szál deszka közé zárni, mint a felbomlásra ítélt testet, s aminek nem árthat sem erőszak, sem ellenségeink rosszindulata – az igazságtalanság vagy az igazság túlzásai képeiben. És nem árthat semmi egyéb, mert lelkünk és életünk Istentől való, az ő lényéből származik, és így örök. Az élet folytonosságának hitéről e helyen is hosszasan el lehetne bölcsekedni. Most azonban nem ez következik, hanem nagypéntekről lesz szó, mert húsvét lényegének megragadása a nagypénteki dráma átélésével kezdődik.

Nagypéntek tanulságát – és bármelyik vallásos ünnep lényegét – csak úgy tudjuk igazán megérteni, ha képesek vagyunk a jelenben is átélni lelkileg az eredeti eseményt. Gyermekkoromban, akárcsak a másokéban is, ez úgy történt, hogy a nagypénteki események templomi felelevenítése, Jézus szenvedéstörténetének előadása mindig szomorú lelkiállapotot eredményezett. Bár tudtam, hogy két nap múlva húsvét következik, amikor feltámad az igazság, és ha történetesen nem támadna fel, az örök értékek felsőbbrendűségén akkor sem ejthetne csorbát egy szerencsétlen keresztfa... Mégis, a maga egyszerűségében fájt Jézus halála, és úgy fájt, mintha akkor, jelen időben feszítették volna meg. A tökéletes jóságot, a teljes ártatlanságot és az önfeláldozó szeretetet láttam keresztre szegezve Jézusban, ugyanakkor önmagunkat, legalábbis jobbik valónkat éreztem meggyalázva, keresztben függve Jézussal együtt. Gyermekkoromban képes voltam titkon még könnyezni is az égbekiáltó nagypénteki gaszág miatt.

Ilyenféle érzelmi azonosulás nyomán azóta már inkább értelemmel és hittel keressük a keresztthordozás lényegét, hogy – megértve azt – mindennapi keresztjeink elviselhetőbbé váljanak. Így nagypéntek gyászát nem azért elevenít-

jük fel évről évre, hogy húsvét örömét előlegben valamiképpen megrontsuk, hanem hogy az kiteljesedhessen. A nagypénteki példa és gyász önmagában is érték; mondhatni: erőt adó gyász.

Az igaz ember (Jézus) és általában az igazság pillanatnyi keresztre feszítése számunkra nem a halált és a véget jelenti, hanem az igazságtalanság időleges megnyilvánulását, például azért is, hogy az előbbieket győzelmét még diadalmasabbá tegye. Nagypéntek nélkül nincsenek igazi húsvétek: a megaláztatás, a kitaszítottság és a szenvedés megtapasztalásával teljesebben gazdagítanak minket a néhanapi felemelkedések.

A csütörtök éjjeli és a nagypénteki dráma részletei valamilyen formában az emberi lét örök velejáróira emlékeztetnek: gyengeségeinkre és kiszolgáltatottságunkra irányítják figyelmünket, illetve – másfelől – reményeinkre és az emberi méltóságra hivatkoznak. A következőkben elevenítsük fel a szenvedéstörténet néhány meghatározó mozzanatát, és próbáljuk magunkra vonatkoztatni azok tanulságait.

– A példamutató életével és meggyőző tanításával „hódító” Jézust az akkori zsidó vallásos vezetők el akarták veszejteni, ami érthető, mert úgymond érdekükben állt. Tervükhöz kapóra jött az egyik tanítvány áruló készsége... *Júdás-sors* a miénk is, hiszen eszméink és elveink pénzért vagy más érdekből történő megtagadása sokszor nekünk sem okoz különösebb gondot, és barátaink, bajtársaink részleges cserbenhagyása is szinte mindennapos, ugyanakkor lelkiismeret-furdalás nélkül vagyunk képesek hátat fordítani az elesett és segítségkérő ismeretleneknek. Mellesleg árulás: érdemes megfigyelni, hogy a más nemzetiségű helytartó, vagyis Pilátus szabadon bocsátotta volna az elárultat, azonban honfitársai kíméletlenül feszíttsdmeget kiáltottak. Úgy néz ki, már akkortájt is dívott az enygyire sajátos nemzeti „összetartás”.

– A nagypénteki történetben egy másik gyengeségi tényező *a kitartás és az akarat hiánya*. Jézus legmegrázóbb élethelyzetében, közvetlenül elfogatása előtt gondviselő Atyjához fordult, és gyötrő imádságban készítette lelkét a végső megpróbáltatásra. Ebben az utolsó előtti imádságában egyedül maradt, ugyanis az együtt-virrasztásra felkért tanítványait mindegyre elnyomta az álom... A fáradtság, az önfegyelem hiánya, illetve az alvás bizony rossz útravalók a megpróbáló élethelyzeteinkhez, mert érdemleges jelenlétünk megszűnését eredményezhetik. Ettől már csak egyetlen lépésre van a végzetes mulasztás, vagyis a „kísértés gyöngeségébe esés”, amely rendszerint visszafordíthatatlan következményekkel jár.

– Az előbbiektől eltérően fölöttébb példaértékű Jézus szenvedéstörténetében az embertelen bánásmódnak, a szörnyű *megaláztatásoknak emberi méltósággal és türelemmel történt elviselése* is. A levetköztetés, az arculütés és arculköpés, a csúfság jelének számító töviskorona és bíborpalást viselése, a megvesszőztatás,

a kínzó szomjúságra felkínált ecet türelmes elfogadása hordozza a jézusi példa hitelességének mélységét. Valódiságát pedig az pecsételi meg, hogy egyféleképpen kinyilvánította a mélyen emberi érzést, az *egészséges halálfélelmet* is. Így kéri, hogy amennyiben lehetséges, múljék el tőle a keserű pohár, de végső soron ne az ő, hanem az Atya akarata érvényesüljön. Nyilvánvaló, hogy ez és a meg-rázó „Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet?” kérdés sem megtorpanást vagy hitbéli fogyatékoságot jelent. Még csak nem is számonkérő jalkiáltás volt ez, hanem a testiséggel számolni kénytelen ember ösztönös segítségkérése a végső megpróbáltatásban. Jézus végszava ezt látszik igazolni: „Atyám, a te kezedbe teszem le az én lelkemet” – sóhajtott utolsót Jézus, és ezek ma is a hit-tel haldoklók és a gondviselő Istenhez kerülés tudatával meghalók reménységének alapszavai. Azok búcsúszavai, akik számára a halál utáni folytatás, az öröklét már nemcsak hit kérdése, hanem bizonyosság. Bárcsak tudnánk majd halálunk óráján mi is ennyire hinni!

Nagypénteki elmélkedésem összegzéseként ismételten azzal „nyugtatom” magunkat, hogy a szenvedés ilyen vagy olyan formáját senki nem kerülheti el. A szenvedés tudatos és értékteremtő vállalására azonban csak az a személy képes, aki hiszi, hogy nem itt a földön teljesül be a szenvedéstől mentes élet, viszont a szenvedés már itt is teljesebb életre segíthet. Feltéve, ha a szenvedés „beavatása” által valamelyest ráérzünk az élet igazi alapjaira és értékrendjére, s ebből megtanuljuk nemcsak azt, hogy örömmel éljünk, amíg lehet, hanem azt is, hogy méltóságteljesen szenvedjünk, ha muszáj, és jobb reménységgel haljunk meg, amikor eljön annak az ideje.

A halálon győztes Jézus végső üzenete fogalmazásomban a következő lenne: a lélek halhatatlansága mindenkit megillet, mert az nem érdem, hanem isteni ajándék, de itt a földön csak az részesül az örök élet áldásából, például a lelki béke, a nyugodt szív és reményteljes jövőkép örömeiből, aki tudatosan vállalja a nagypénteket is, valahányszor azt a helytállás, a lelkiismeret, a kitartás és a hűség megköveteli. Azt kívánom mindnyájunknak, hogy a jó Isten óvjon minket a felesleges nagypéntektektől, oltalmazzon mindenkit az értelmes és értelmetlen szenvedéstől egyaránt. Ha mégis megpróbáló nagypéntek jönnék, ha nem kívánt élethelyzetekbe kerülünk, és kibíratatlannak tűnő események keserítenek meg, akkor a Jézus példájára való gondolás szegődjön hozzánk segítségül. Legválságosabb élethelyzeteinkben, amikor úgy tűnik, hogy már – vagy még – nincs megoldás, bizonyuljon ez is továbblélésre ösztönző erőnek. Ámen.

Lakatos Sándor

Ha kenyértörésre kerül a sor

Pütkösi elmélkedés az úrasztala mellett¹

„Tanítványai közül ketten aznap egy faluba mentek, amely Jeruzsálemtől hatvan futamnyira volt, és amelynek Emmaus a neve, és beszélgettek egymással mindarról, ami történt. Miközben beszélgettek, és vitatkoztak egymással, maga Jézus is melléjük szegődött, és együtt ment velük. Látásukat azonban valami akadályozta és nem ismerték fel őt. (...) Így értek el ahhoz a faluhoz, amelybe igyekeztek. Ő azonban úgy tett, mintha tovább akarna menni. De azok unszolták és kérték: „Maradj velünk, mert esteledik, a nap is lehanyatlott már!” Be ment hát, hogy velük maradjon. És amikor asztalhoz telepedett velük, vette a kenyeret, megáldotta, megtörte és nekik adta. Erre megnyílt a szemük, és felismerték, ő azonban eltűnt előlük.” (Lk 24,13–16; 28–31)

A keresztény ünnepek nagy része húsvéhoz kötődik, nem csak a naptári időszámítás szerint, de lényegi mondanivalójuk szerint is összefüggésben állnak egymással. Az egyes ünnepek lényegi üzenete csak a maguk gondolati rendszerében nyer értelmet. Egymástól függetlenül nézve azok értelmetlennek, esetleg nélkülözhetőeknek látszanak. Olyan ez, mint az órában forgó fogaskerekek összessége. Ha kivennénk egy alkatrészt, azt önmagában értéktelennek, feleslegesnek találánánk, de nem nehéz belátni, hogy a szerkezetben fontos szerepet lát el. Ilyen az ünnepek közötti összefüggés is.

Pütkösd ünnepe érthetetlen és egyenesen feleslegesnek látszik, ha azt nem a húsvéti evangéliumból kiindulva értelmezzük. Emlékezhetünk még – hiszen alig 50 napja ünnepeltük húsvétot –, hogy a feltámadás és az örök élet evangéliuma vigasztalja a Mester nélkül maradt, szétszóródott és félelemben élő tanítványokat. Az akkor még rejtőzködő tanítványok pütkösd alkalmával lépnek színre, hogy felkarolják a Jézus által megalapozott kereszténységet. Érthetjük tehát,

¹ Székelykeresztúr, 2009.